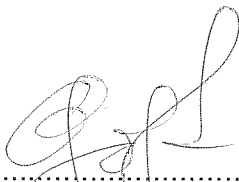

**Žádost o stanovisko ARÚ AV ČR, Praha, v. v. i. dále jen (ARÚ)
k realizaci archeologického výzkumu, který nebyl vyvolán stavební či jinou činností na území
s archeologickými nálezy dle §22., odst.2**

1. Oprávněná organizace: ZČU Plzeň, Univerzitní 8, Plzeň, 306 14
2. Identifikační údaje o zkoumané lokalitě: Lokalita: Francův mlýn..... k.ú.: ...Žebráky..... p.č.: ...55..... Stupeň ochrany lokality (např. rejstříkové číslo KP, NKP atp. je-li prohlášena):..... Souřadnice středu plochy (mm na ZM10; JTSK, S42, UTM-WGS84): Souřadnice středu plochy: S-JTSK - X=1063464.02; Y=880815.03. WGS-84 - 49°43'16.23"N, 12°33'49.14"E.
3. Vedoucí výzkumu a odborný garant výzkumu: Vedoucí výzkumu Mgr. Lucie Galusová, odborný garant výzkumu Doc. PhDr. Pavel Vařeka, Ph.D.
4. Navrhovaný koreferent výzkumu:
Prohlášení: Žadající instituce (fyzická osoba) si je vědoma mimořádné zodpovědnosti za průběh archeologického výzkumu který nebyl vyvolán stavební či jinou činností na území s archeologickými nálezy dle §22., odst.2 včetně finančních nákladů, které vzniknou s jeho realizací i následným nutným uvedením lokality do náležitého stavu po jeho ukončení (zahrnutí sond, úprava povrchu apod.). Prohlašuje, že těmito finančními prostředky disponuje, a to přímo, nebo prostřednictvím dalších (fyzických či právnických) osob. Žadající organizace (fyzická osoba) se zavazuje po ukončení terénní části výzkumu vypracovat zprávu o jeho výsledcích formou komplexní nálezové zprávy (ve smyslu dohody o provádění arch. výzkumů č.j. ... a tuto zprávu předat do archivu (prokazuje se č.j. přiděleným podatelnou ARÚ) ARÚ, a to nejpozději do 1 kalendářního roku od data ukončení terénní části výzkumu. Žadající instituce si je vědoma toho, že nedodržení zde deklarovaných závazků a také podmínek, za kterých bude ARÚ eventuelně souhlasit s provedením příslušného výzkumu, může být důvodem k vypovězení dohody s AV ČR a zahájení řízení o odebrání oprávnění k provádění archeologických výzkumů s MK ČR podle § 21, odst. 5 zákona 20/87 Sb., v platném znění. Žadající organizace prohlašuje, že vyjednala s majitelem pozemku náležitosti dle §22 odst.1 a zejm. §24 zákona č. 20/1987Sb., v platném znění
V <i>Plzeň</i> dne <i>15. 6. 2011</i>
Razítko žadající oprávněné organizace: Západočeská univerzita v Plzni Fakulta filozofická katedra archeologie
Podpis statutárního zástupce (oprávněné fyzické osoby):

1 Cíle a navrhované metody

V termínu od 18.7. – 29.7. je plánován archeologický výzkum novověké lokality Francův mlýn čp. 54 na k.ú. Žebráky na pravobřežním přítoku Kateřinského potoka, v okrese Tachov. Mlýn leží 10,5 km JJZ od Tachova, přibližně 1,3 km západně od obce Žebráky. Relikty zaniklých staveb na vodní pohon, hospodářské budovy a příslušenství jsou zachovány v reliéfních tvarech se zbytky zdiva. Rozkládají se na ploše 150 x 50 m. Nedestruktivním výzkumem byly nalezeny 3 pozůstatky staveb, 1 betonová turbinová kašna, 1 rybník, 1 náhon. Voda k vodním dílům přitékala od severu až severovýchodu. Pozůstatky objektů se rozkládají ve výšce cca 556 - 557 m nad mořem.

Sondáž v prostoru Francova mlýna se zaměří na dokumentaci erozí narušeného současného povrchu terénu s přihlédnutím ke stanoveným cílům výzkumu. Snahou bude maximální šetrnost volby umístění sond. Plánovány jsou 2 sondy o velikosti 2 x 2 metry s případným rozšířením a jedna zjišťovací sonda 1 x 1 m. V příloženém plánu jsou navržené sondy zakresleny černou barvou (příloha 1).

Byly stanoveny tyto cíle výzkumu: Získání chronologicky citlivého materiálu, který by alespoň rámcově datoval počátek výstavby vodního díla na řešené parcele č. 55. Současné studium mlýnské technologie a následná komparace s archiváliemi.

Pro archeologické bádání jsou tyto lokality významné především z metodického hlediska. Kdy lze velmi detailně sledovat aktivity v 19. a 20. století a komparovat získané archeologické poznatky s bohatým archivním, fotografickým aj. materiálem, s vědomím, že tyto zjištěné stratigrafické jednotky jsou vázány na starší historické kontexty, které mohou být tímto způsobem lépe pochopeny a uchopeny.

Výběru umístění sond na ploše vodního díla bude věnována maximální pozornost. Především bude kladen důraz na minimální poškození zachovalých kamenných konstrukcí a s ohledem na možné negativní dopady po ukončení výzkumu.

V rámci prováděné sondáže bude postupováno standardním způsobem v rámci standardní metodologie terénního odkryvu. Veškeré terénní zásahy budou kresebně (nejčastěji v měřítku 1:20, výjimečně v měřítku 1:10) a fotograficky dokumentovány. Pokud se zachytí významné archeologické situace, bude věnována náležitá pozornost odbornému odběru vzorků pro přírodovědné a jiné analýzy. Prostorová identifikace veškerých terénních zásahů bude zajištěna zaměřením pomocí GPS případně totální stanice.

Po ukončení výzkumu je samozřejmostí uvedení plochy do původního stavu.

2 Historie Lokality

Franzmühle neboli Francův mlýn je uváděn jako mlýn a grunt s rozlohou 23 jiter, 321 3/6 sáhu (Gabler 1993, 88).

Tento vodní mlýn uvádí již Urbář z roku 1555 spolu s mlynářem Hansem Hyschnerem, jehož povinností je odvádět 18 grošů na svatého Jiří a na svatého Havla. (příloha 1) (SOA Plzeň – pobočka Nepomuk, kniha 99, folio 47). Franzmühle je tedy nejstarším ze všech vodních děl u obce Žebráky. Jeho středověký původ a napojení na klášterní prostředí o němž spekuluje Heinrich Gabler, není možné prokázat (Gabler 1993, 88).

K roku 1654 je uveden v berní rule mlynář Hans Schwandter, mající 12 strychů polí, 7 potahů, 5 krav, 9 jalovic a 3 svině (Zahradníková – Čadková 2002, 690).

V urbáři z roku 1666 je zmiňován mlynář z obce Petlarn již jako Schwandtner s povinností platby 45 stříbrných grošů na svatého Jiří a na svatého Havla (SOA Plzeň – pobočka Nepomuk 104, folio 9). Dle jména tohoto mlynáře bylo vodní dílo zvané Schwandnermühle (Gabler 1993, 88). Ovšem již roku 1668 je v matrice nazýván jako „Franzen-mühle“ po Franzovi Schwandnerovi (Gabler 1993, 88).

Tereziánský katastr k roku 1713 popisuje Franzmühle jako panský mlýn o dvou kolech s pilou. (Tereziánský katastr Český 1970, svazek 3, 216).

V pozemkových knihách je uveden vodní mlýn Schwandnermühle čp.42 (později čp.54) k roku 23.9. 1739 v souvislosti s rozhodnutím o nájemném právu vodního mlýna a gruntu, který již v této době chátral. Dva synové zemřelého Franze Schwandtnera špatně hospodařili v hádkách a svárech. Vrchnostenským nařízením tak bylo nutno ustanovit jediného nájemce (SOA Plzeň – pobočka Nepomuk, kniha 428, folio 202).

Roku 1846 rodina Schwandtnerů vodní mlýn mění za hostinské stavení čp. 38 v Nových Domkách. Od té doby objekt stále střídá majitele.

Dle výpovědi Heinricha Gablera byl roku 1846 jižně od mlýna vystavěn Michelelem Schumakem malý domek čp. 59 nazvaný „Löffelschmiede“, patrně výrobní lžic, na místě bývalého „Schmiedkellers“ (Gabler 1993, 90). Což by dle překladu mohla být bývalá kovárna. Bohužel tyto informace nebylo možno potvrdit ani vyvrátit.

Roku 1892 kupuje vodní mlýn Johann Hüttner, který nedaleko staví rámovou pilu. Roku 1925 Franzmühle předává svému synovi Johannu Hüttnerovi (Gabler 1993, 89-90). Tento majitel provozuje mlynářskou a pilařskou živnost do počátku čtyřicátých let dvacátého století, kdy jsou uzavírány vodní knihy. Poté již mlýn patrně slouží k obytným účelům.

Vodní kniha popisuje technické parametry vodního mlýna a pily. Dále uvádí osazení mlýna Francisovou spirální turbínou o výkonu 3,6 koňské síly. K roku 1941 jsou zaznamenáni poslední mlynáři Johann Hüttner a Barbara Hüttnerová (SOkA Tachov, Vodní kniha soudního okresu Tachov, 40).

3 Předpokládané publikace

Archeologický výzkum Francova mlýna bude začleněn do monografie zahrnující dosavadní výzkumy mlýnů zaniklých po roce 1945 i s jejich zázemím (Mašův mlýn). Kompletní zpracování materiálů a příprava publikace je plánována nejpozději do konce roku 2012. Ovšem před jejím vydáním budou připravovány dílčí výsledky a publikovány v periodikách jako například Akta FF či jiné.

4 Předpokládaný dopad výsledků výzkumu na lokalitu z hlediska archeologické památkové péče

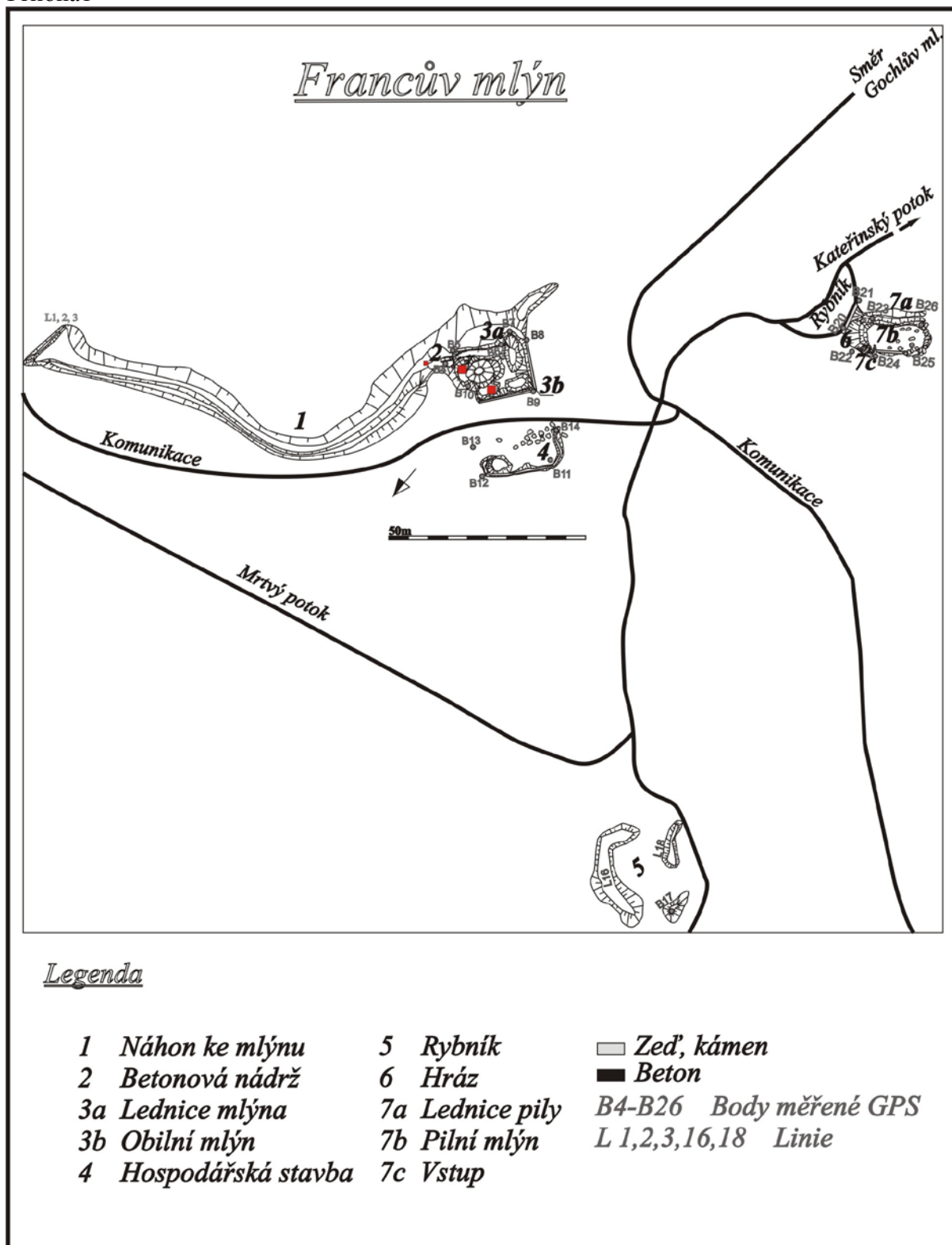
Archeologický výzkum novověkého Francova mlýna naváže na předchozí badatelské nedestruktivní aktivity na této lokalitě či lokalitách blízkých (Galusová 2009, Galusová 2007, Vařeka – Balý – Funk – Galusová 2008, 101 - 117) a destruktivní postupy na lokalitě Mašův mlýn, na jejichž základě bude možné vhodně rozvrhovat postup výzkumu, aby došlo k minimálním škodám. Zásahy pod současný povrch terénu se zaměří na zcela konkrétní otázky, přičemž dojde k rozložení jednotlivých sond tak, aby bylo zohledněno současné narušení plochy vodního díla erozivní činností s přihlédnutím ke stanoveným cílům.

Význam lokality z hlediska archeologické památkové péče není zásadní, jelikož se jedná o objekt, který zanikl ve 20. století a tedy v současnosti není považován za hodnotnou archeologickou památku.

Výsledky archeologického nedestruktivního i destruktivního výzkumu napomohou k interpretaci či k detailnějšímu poznání řešeného objektu. Nejvýznamnější otázka je svázána s počátky zástavby na lokalitě. Bude-li zjištěno, že mlýnské dílo bylo založeno již ve středověku, bude předložen návrh na památkovou ochranu Francova mlýna.

5 Mapové podklady

Příloha 1

6 Dohoda o uložení movitých nálezů

Získané movité nálezy z lokality Francův mlýn budou po exkavaci řádně zpracovány a poté předány příslušné sbírkotvorné organizaci.

Předběžná dohoda o uložení těchto nálezů byla sjednána s Muzeem Českého lesa v Tachově, v jehož působnosti se řešená lokalita nachází.

7 Použité prameny a literatura:

Prameny:

SOA Plzeň, fond Velkostatek Tachov, Pozemková kniha obce Pořejov 1753 – 1883, kniha 428.

SOA Plzeň, fond Velkostatek Tachov, Urbář z roku 1555, kniha 99, folio 47.

SOA Plzeň, fond Velkostatek Tachov, Urbář z roku 1666, kniha 104, folio 9.

SOka Tachov, fond OÚ Tachov, Vodní kniha.

Tereziánský katastr Český 1970, svazek 3, 216.

Literatura:

Galusová, L. 2009: Zaniklá díla na vodní pohon jako objekty archeologického poznání. Diplomová práce na katedře archeologie FF ZČU v Plzni. 79 s.

Galusová, L. 2007: Archeologie novověkých mlýnů. Plzeň: Bakalářská práce na Západočeské univerzitě v Plzni na filozofické fakultě katedry archeologie.

Gabler, H. 1993: Petlarn: eine Gemeinde im westlichen Egerland. Welsungen.

Vařeka, P. – Balý, R. – Funk, L. – Galusová, L. 2008: Archeologický výzkum vesnic středověkého původu na Tachovsku zaniklých po roce 1945. In: Archaeologica historica 33.

Zahradníková – Čadková 2002: Berní rula 24: Kraj Plzeňský II., 690.

8 Přílohy:

Příloha 1. Zobrazení sondáže v prostoru Francova mlýna. Červeně je vyznačena plánovaná sondáž. Plán dle (Galusová 2009).